

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ

ՆՈՐ ԿՈՆԴԱԿԸ

Զ Ա Ն Ա Զ Ա Ն

Վայրի գործ

Տ. ՂԵԽՈՒԴ ԱՐՔԵՊՍԿ. ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԽՈՒԺՊՈՒԺ սպանութիւնը

ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Սյուր սացանք Բաղրի մեր պատգամակից «Ապագայ»ի 30
Դեկտ.ի քիւր, որմէ կը փառնէմ հետեւեալ նոր մանրամասն-
ութիւնները՝ Նիւ Եօֆի անաւոր ոմիրին մասին։

ՈՍԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ «ԿԱՏԱՂՈՐԵՆ» ԿԸ ՆՆԵՆԷ

Տարբարաւ Դուրեան Արք.ի սպանութեան շուրջ «Շիջակ» Թիւս-
պիւն ԿԸ հրատարակեալ հետազոտումը։

«Մեծահազի Կաթողիկոսին եկեղեցական տարբերութեան պատճառ Մի-
ացեալ Նահանգներու հայ եկեղեցիի գերագոյն պետին, Դուրեան Ղեկեղ-
Արք.ի մարտապայաններուն փնտռութեամբ յառաջ կը տարուի քանի մը Նահանգ
ներու մէջ։

Իշխանութիւնները կ'աշխատին ձեռք ձգել անդամները «Դաշնակ»ին
հայ յաղաթիւական գաղտնի կազմակերպութեան, որ կը կապուածուի սպան-
ութեան գաղափարներով։

Հինգ հայեր ձերբակալուած են և իշխանութիւնները կ'աշխատեն
ձերբակալել 20 «դաշնակ» անդամներ ալ, որոնք եկեղեցին ներկայ եղած են
արքեպիսկոպոսին սպանութեան պատճառ։

Կապուածներով ձերբակալուած հինգ հայերու փաստաթուղթ Ուիլիամ
Բորըր գտնուած է հարցաթղթի դատարանին, ըսելով թէ սպանութեան ժամ
նը «կատարուէին ձեռքով է» իր պաշտպաններէնքը։ ինտանտնութիւն կոր-
չելու իրենց յառաճողական ձգտումն մէջ, կ'ըսէ Բորըր, սպանութեան
նը «երբորդ սպանութիւն» ժողովարարութիւն գործողութեան տեսից ժողով
և ձեր-
բակալուած հինգ հայերն աւելնէ երկուսուորսին Նաւ Սարգիսեանի գէմքին
ժողով կ'երեւին բաւական հարաւանքներ հետազոտել։
ԹԱՂՈՒՄԸ ՆԻՒ ԵՕՐԻ ՄԱՅՐ ԵԿԱՂԵՏԻՆ ՄԷՋ

Եպիսկոպոս Մանիկ օր առաջինն եղած էր իր ուղի ու կողմից
յայտնելու Դուրեան Արք.ի սպանութեան մասին, տարածողութեան է Նիւ
Եօֆի մասին մէջնէն մեծ եկեղեցին, Ս. Յովնանու Մայր եկեղեցին, ուր երեք
ժամ տեւող թաղման տարբերութիւն մը տեղի պիտի ունենայ երկուսուորսի
(1 Յունիւ)։ «Շիջակ» Թիւսպիւնին հետազոտողը կը հաստատէ, թէ զեռ յայտ
նի չէ, թէ զոհին մարմինը Հայաստան թէ նրաւորդէմ պիտի գրկուի թաղ-
ուելու համար։

Ամերիկայի Առաջնորդարանին մէջ գտնուած ժողով մը զննած է
թէ «Երկուսուորսի Մատնայի մը տրուելը կրկնապէս նախորդործած է Ս. Նաւ
եկեղեցին, ուր տեղի ունեցող սպանութիւնը, հետեւեալ կրկին տեւող
տեղի պիտի չունենայ։
ԻՆՁ ԿԸՍԷ ՀԱՆԴՈՒՑՆԱԼԻՆ ԲԵՆՈՐԴԻՆ

Ամերիկեան թերթ մը կը գրէ թէ հանգուցեալին ցեղորդին, Նաւ
Փափագեան, յայտարարած է հետեւեալը։

— Հաղապարտներն են պատասխանատուն։ Ես կը կործնեմ թէ մ-
անք Միջակոսի մէջ ֆիզիքապէս քննարկուած Արքեպիսկոպոսին
համար յառաջինն տրուած անգործութիւնն է։ Անոնք շատ զարթոյցած էին,
որովհետեւ Սարգիսեան հակառակ էր հայկական գործին ծածանման։ Ան
կ'ըսէր թէ «հիմա չկայ այդպէս կ'ըսուած հայկական գործը պարզեալու։
Նոր Հայաստանը մոտ կը կազմէ բաւական սոցիալիստի և գոյնի բաւական
գործին առիդ։

Արքեպիսկոպոսին մարմինը փառաւոր զինուորաւորման ցուցադր-
ուած է հայ մեծաւթադի մը մասունքի մէջ, սպանելով թաղման կազմա-
րութեանը։
ԱՅՈՒՆԻՍԿ ԿԵՐԱՐՈՒՄՆԵՐ

«Թայմ» Նիւ Եօֆի ոմիրն լուրը տալէ յետոյ կը գրէ հետեւեալ
նահանգի եկեղեցականներին գէմ գաղտնիքներուն աշխատակ ուսանի տրանզի-
լլուումը։

«Ապառնալիքներ եղած էին հայերու կողմէ որ կը մեղադրեն զինքը
թէ ընդունած է խորհրդարանի իշխանութեան իրենց երկրին մէջ։ Անոնք մոտ
նաւորապէս զարթոյցած էին որ Անկախութեան (?) օրը, Շիջակոյն ցուցադր-
ութեան մէջ, Արքեպիսկոպոսը պնդած էր որ խորհրդարանի գործը ընդունուի
մտեր ժողովարարով, փոխան հայկական գործին։

«Ապագայ» խոսելով այս և նման յեղիւրդանքներու մասին, կ'ընէ
հետեւեալ խորհրդածութիւնը։

Ոմերեւոր ոմիրը պատճառ հետազոտութեան մէջ արդէն իսկ զգու-
նի մարդապաշտպանութեան հետաւոր ու մասունք բարոյական պատասխան-
ատուները օտար մտաւոր մարտնչներու իրենց քրեական ճիշդութիւնը։ «Դուրեան
Արք. մտնէ ու մտնողը կ'աւելի պարզել հայկական հաւատարմութեան մէջն
«Դուրեան» Արք. ծովէններու բարեկամ էր և իր եկեղեցին հետեւորդեա-
րուն թիւը մէջ տանեցորդն էր հայ եկեղեցիին հետեւորդներուն»։ Դուրեան
Արք. «Հայ եկեղեցիին աւանդութեան դէմ գոյնած է ամերիկեան Մեծահոգի
օրը հայկական Մեծահոգի տանելով և այդ կերպով կրօնական մարտնչութեան
թիւնը գրգռած է»։ Ես զեռ այս կարգի տարապաշտպան ուրիշ անդամներու
թիւններ ձգտելու ու գիտնալու «հակառակութեան» կազմէ...»
ԻՆՁ ԿԸ ՊԱՆԱՆԷՆ «ՆԻՒՄԱՆԻՍԷՆ»

Բաղրի կամայականութեան օրհան «Դուրեան» խոսելով Նիւ Եօֆի
օմիրն մտնէ և պատմել յետոյ ծանօթ անդամները (Ղեկեղ Արք.ի
գէմ կատարուած յարձակումները, Նիւ Եօֆի. Ժողովի նիստը և այլն), կը շեշ-
տէ «Կեղեցիներ Բաղրի է» խորհրդարանի առիդ, հետեւեալը։

— Կեղեցիներ, Դաշնակ Պիւրեան, կը գտնուի Բաղրի... Պ. Ծօթնի կա-
ռուցութիւնը կը պաշտպանէ հայ սպիտակ պատանիները զոր գաղափարաց
իզեղի եկեղեցական տաններ, Մանուկի սպանութեան համար (կ'աշխատէ
կրօնապիւ (գէպիսին)։ Հայ պարկեշտ բաւականները կը կալածուին և կ'արտա-
տուին իրենց խորհրդարանի հայերէնի հանդէպ ունեցած համակրութեան
համար։ անոնք թերթները կը խաբարեն, բայց Ֆաշիստ Դաշնակները իրենց
օրհան «Ծառաւոր»-ը, որ պատերազմ կը մղէ Սովիէթներուն դէմ, երբեք
անհանգիստ չեն ըլլար, հակառակ ոչ-յարձակման գաղտնիքին։

«Մեծ» կը կ'աւելցենք այս երկրի բանալի գաղափարները, պարտա-
գրելու համար լուծուած ուսու և հայ սպիտակ պատանիներու կազմակերպու-
թեանց, Դաշնակ հակառակութեան և ծրարային արտաքինութեան իրենց մար-
դապետ պետներուն։

«Առաջին մէջ։ Աղագործներն սպանութեան յետոյ, Բ. Դոմիւնը
արդիւնք բարդ հակառակութիւնները, մէջն ըլլալով Հայաստան Օգնութեան
Կոմիտէն (ՀՕԿ), որ երբեք քաղաքական հակառակութիւն մը չէ։ Այս պա-
րագան ցոյց կուտայ հակառակ իշխանութեան երկրորդութեանը — զոհերը
չփութել զոհիներուն հետ։ Մենք թայլ չպիտի տանք որ Դաշնակ պետ-
նը անպատիւ շարունակեն անարդար և անարդար և անարդար և անարդար
նենք այն ձեռքի և մարդի տախտակները որ կը պայքարին ինքեց
գոյնի Հայաստանի համարը»

Գեղեմեհ 8 ին Սօֆիայի Առաջնորդարանին հասած է եւ հա-
զի 20 օր յետոյ միայն Թեմական Խորհրդոյ յանձնարած Ամենայն
Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսին 1342 բուանամար եւ 12 Նոյեմ-
բեր 1933 բուակիր կոնգրակը ստեղծ կը հրատարակենք եւ անոր վը-
րայ կը հրաւիրենք Սուրբանայ հասարակութեան լուրջ ուղարկու-
թիւնը։

Նախ օրպէս նախադաս Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդոյ և այժմ օր-
պէս ընտրեալ Հայրապետ Եւ Գլխի Հայաստանեայց առաջնորդական եկեղեցւոյ
ի քանի մի մասը հետեւ տեսանեմք զայնպիսի ախար երեսոյթօ իրողա-
նութեանց ի վիճակ տարածականներուն Հայոց, որք համակին զերթոս Մեր
և զհոգի վշտօք և արտաբերութեամբ։ Դրեալքէ յամենայն վիճակի Մեր ի բ-
փրկուս տեսանեմք բարձրագոյնը զգլխի իւր երկպառակութեան և կու-
տակողական վտարարարոյն պայքարաց, բաժանելով յերկուս յազգաւոր մեր
և գործադրելով հակառակ միմեանց զայնպիսի արտաք, որք իշխանութեանց են
և բնական զանաւն և պատարաւ զգի մերոյ յաշտ օտար ազգաց, յորք մի-
ջի բնակեալ կան։ Ի կրից մղեալ, պարտեալ և անյարձակ մօտ կատարին
զէպք և արտաք, որք չեն վայել երբեք քաղաքակիրթ և յառաջողէմ ազ-
գաց, օրպիւրք են սպանութիւնք, ծեծք և անպատուութիւնք ազգեալք օշ
միայն ընդէմ աշխարհականաց, այլեւ արտաքարծ պաշտօնէից։

Տխուր երեւոյթք, այսպիսիք յանախալ և հասեալ յաստիճան այ-
լանգակութեան, մանաւանդ ի վերջին ժամանակս ընդ պատմական գոր-
ծարարեան եղաքայնի դրօշ։ Ոմենայնով ի յարգի որպէս գլխա-
նակ պատմական անցից եւ փառաց, անհեղի ի հրանելի զկիրս յա-
նուս նորա եւ բաժանելի գազգս մեր յերկուս քանակս, որք որպէս
բեմաւիս եւ զնախադասութիւն ընդդէմ միմեանց կան։ Միջի գի ո-
ւս մի ի պետութեանց ստիպեալ երկն զգլխի գործարարութիւն նորա
որպէս զխոսութեանց պատմաւոր։

Արտաքարտութիւնք յախարհի կրից կերպարներով ի գործադրութեան
բանութեան, անախարհութեան և յառաջութեան յարաբանեն զեղի և զա-
պաշտանա ի բազմաւ ազգային մեր, հետեւ մղելով զնախ ի գործադրու-
թեան ազգաշինութեան և զարթոնանքն զարտարարան և զառաջութեան ի
մէջ օտարաց վտան անհամարոյ արտաքարծ։

Հաւատարմ մեր ի գաղթաւորս ի հետեւան այսպիսի հակառա-
տութեանց և երկպառակութեանց առաւել և առաւել արդիին ի մասնաւ,
վանելով իրենցանց զհոգի համարաշխարհեան և փոխադարձ զիշխութեան
և որպէս թշնամիք զմիմեանք եղանակով, վերանեն զկեանս իւրեանց իւրա-
կան խառնակութիւնը բարեւանեան, կարեւորանելով զանապիւրեան իմա-
նուս զիշխուս միմեանց ի համագործակցութեան, ի մասնաւ և ի բարոյա-
կան յառաջմտութիւն ընդհանրութեան։ Հարօտածք, զորք ընդաւուր ժող-
գաւոր մեր ի հետեւան տաւար պատերազմին շարունակին և այժմ գլխի
վերայ նորա ի գաղթաւորս ի ձեռն երկպառակութեան անխաղաք հաւան-
ցարան խառնակութեանց, իշխանելով զկարողութիւն նորա ի բաժանելի վերայ
և ի յառաջմտութիւն կենաց յօտար ստիպեալ։ Մոտ հղափար կարօտ իւր-
նամաք և հազարաւորութեան և չկարէ զիմեալ նորանոր հարաւանք։

Այսու Հայրապետական կոնգրակա Մերով, օրպէս հայր հաւատարմ-
նոց և Գլխի Հայաստանեայց Ս. եկեղեցւոյ, յորդարեմք զամենեւին ի ըն-
դառնութիւն և ի խաղաք գործակցութիւն։ Հաւատարմ և հիմանք յառա-
ջողէմ զայնութեան և պաշտպանութեան ազգիս ի սփիւսս ի միմեանց և մի-
այն, զի անխաղաք ծնող է չարեաց ըստ քաղաքաւոր մասնաւորներն, եւ
իւրեանս ձեր տեսանեմք։

Պատուիրեմք ամենայն առաջնորդաց եւ հոգեւոր պատգամէից
առաւանդանեան վիճակաց մերոց եւ յորդարեմք զեմեալիս հե-
նական ժողովոյ, զհեղափոխական ու Գաղափարական վարչութիւնս հե-
նուս մեալ ի կուսակցական եւ ֆալսեական պայքարաց, յգործածել
զորոս եւ կամ գալ ինչ նշանակ, արք ոմիրն զընդոք ֆաղափական
զի եկեղեցից եւ վարչական հասարակութիւնք նորա Չեն ԱԶՊԱՐԷՋ
ՔԱՂԱՔԱՅԱՆ ՈՒ ԿՈՒՍԱԿՅԱՅԱՅԱՆ ՊԱՅՔԱՐԱՆ, այլ հոգեւոր օր-
նութեան եւ խաղաղութեան։

Որպէսզի իմ սիրելիք. ի մի գաղափարեցէ զամենայն կարողութիւնս
ժողովրդեան մերոյ ի շինութիւն և ի բարգաւաճումն զպրօքս, առաւանդ
հանդ հաւատարմութեանց, մայրենի լեզուի, ի ծագումն գրականութեան եւ
ի պայծառութիւն եկեղեցւոյ, զի օտար են առաւանդութեանց և ազգայնաց
զիտակցական միմեանց և պաշտպանութեան ազգիս ի մէջ հետաւոր և ալ-
լանգան ժողովարարից։

Պատուիրեմք Առաջնորդաց Մերոց օշ միայն ընթերցելով զընդ-
րական կոնգրակ զայն յամենայն յեկեղեցիս և յազգաւորսն, որք ընդ
իշխանութեամբ իւրեանց են։ Եւ ի մի միտ քաղաքի յանկն հաւա-
տացեալք և զնայն տանք պատուիրել ամենայն հոգեւորականաց, զան գոր-
ծելով բաւանք զիշխան կրօնի երկպառակութեան ի միմեան։

Մարթնեմք, զի Հոգի Առաւանդ, որ ի խաղաղութեան միայն երեւի
և օշ յամարապա և ի փութութիւն ըստ գրօք, հանդիսէ ի վերա ձեր ի վերայ
ամենայն հոգեւոր դաւանաց մերոց ի սփիւսս։ Ամէն։

ԽՈՐԷՆ Ա. ԿՆՊՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ի 12-ն Նոյեմբերի 1933 ամի

Ըստ Տուժարիս ՌԵԶԳ

Ի Հայրապետութեան Մերոյ Բ. ամի յԱրարեսեան

Մալր Արաւ Ս. Էլմիաճեմի ի Վաղապապոս

Թ. 1341

Թուրքիոյ մէջ

Վարչապետարան, պաշտօնական հաղորդագրութեան մը մէջ, Բ-
նարական ԿԸ հերքէ «Միւլլիսի» թերթի այն լուրերը որոնք կը վերաբերին
զ«Լիւն»ի մէջ կատարուելիք փոփոխութիւններու և նախարարական նոր ծը-
րագրի մը։ Վարչապետարան կը հարցնէ թէ ինչեւ թերթը օրէնք ժողով է
այդ օրով անդակութիւնները և կ'ընչեւ այն իրողութիւնը թէ «Միւլլիսի»
ընչ մէկ պաշտօնական հաղորդում չունի։

Լոյս ձորն

Անյոյս նախկին վարչապետ Գ.
Լոյս ձորն փոքրեկալ մեկնած է։
Այս նշանաւոր քաղաքագէտը այժմ
մեծ պատերազմի պատմութիւնը գրե-
լով կ'ըսէ։

Միլիտատերը

Աշխարհի մէջնահարաւոր մարդը,
Բոքիւլը 94 տարեկան է, որը ս-
կայն շատ փոքր օւնի չ'մեծնելու։
Բայց, այս միլիտաներու տէր մակ-
նայն վերջերս փոքրեկալ օկու-
մ և հիմայ մահուան վտանգը կ'ապրի։

Միւս ձերբակալում

Անշի օր Հորաւուրի իրաւունքի
մէջ ձերբակալուեցան 12 փոխա-
նայն և իրաւապաշտակ հրեաներ, ո-
րոնք Պաշտօնին տեսնել կուզէին։

Վերջին ամիսներու մէջ, բան-
դիս Էտեմալ հրեաներ, իրենց հայ-
րենիցի սիրոյն համար բանաւ առաջ-
նորդուի օկու։

Պարսից Դաւիթ

Տեղական մամուլէն հիմանաւ
որ, Պարսկաստանի Շահ Ն. Վ. Բիւր-
նան Պահլաւի յառաջիկայ մարտին մ-
տաղած է սիրիոյ այցելել և մի ք-
նի օր Բ. Գոմիսիոն հիւրը ըստ
վերջ մեկնելի գեպի Էնկիւրի։

Շաղկախտ կայ

Վերջին օրերու Պէրսի մէջ ծաղ-
կախտի մի քանի դէպքեր պատահե-
ցան, սակայն, Առաջնապետական Տ-
նորդութեան կողմէ Թափուած Դա-
ւիթեան և ձեռք առնուած միջոցնե-
րուն շնորհիւ, հիւանդութիւնը մեծ
ծաւալ չ'գտաւ։

Ցուրտը

Լիւնանի բոլոր շրջանները սաստիկ
ցուրտ կը տրէ և զիւրդները իրենց
երկարագործակալ տախտակները գ-
ժարաւոր յառաջ կը տանին։ Այս օ-
րեր Պէրսի մէջ սկսեալ ցուրտ ընել։

Հաւատամք

«Մարնիկ ֆոթ» ի հաղորդած
լուրին նայելով, Մանուկեան կա-
ռուցութիւնը մտադրութիւն ունի
Սովիէթներու, ծառայել ի Մանուկե-
անի միջև ոչ յարձակութեան գաղտնիք
մը կ'ընէ։

Ուրիշ լուրի մը համաձայն, Մա-
նուկեան մօտ տանելն կայարանութիւն
պիտի հաշտէ և բացարձակ անկախ
պիտի գործէ, արդիւնք, ծառայել եր-
բէք մտադրութեան շահի նկատմամբ
նախկին իր ազգայնութեան նկատմա-
կը կամ իր անհատիկ մէջ տանել։

Միւս Դաւիթ

Սովիէթ Ռուսիոյ և Թրանսիլի մի-
ջև առաւարական գաղտնիք մը պիտի
կ'ընէ, որով, այս երկու երկրները
մէջն տեսնել մարդի մէջ իրար հե-
տաձայնած կ'ըլլան։

Մի ֆալսեւոր ձեռք քեր
կաղաքագործները

